

Tren II. (Jeśli kiedy nad dziećmi piórko miał zabawić...)

JAN KOCHANOWSKI

TRENY

Tren II. (Jeślim kiedy nad dziećmi piórko miał zabawić...)¹

Jeślim kiedy nad dziećmi piórko² miał zabawić³,
A kwoli temu wieku⁴ lekkie⁵ rymy⁶ stawić⁷,
Bodajżebych⁸ był raczej kolebkę kołysał
I z drugimi nieważne mamkom pieśni⁹ pisał,
Którými by dziecinki noworodne¹⁰ spiły¹¹
I swoich wychowawców¹² lamenty toliły¹³.
Takie fraszki¹⁴ mnie zbierać¹⁵ pożyteczniej było,
Niżli, w co mię nieszczęście moje dziś wprawiło¹⁶,
Płakać nad głuchym grobem¹⁷ mej wdzięcznej dziewczyny
I skarżyć się na srogość¹⁸ ciężkiej¹⁹ Prozerpiny²⁰.
Alem użyć w obojgu jednakiej wolności²¹
Nie mógł — owom ominął²², jako w dordzałości²³
Dowcipu²⁴ coś ranego²⁵, na to mię przygoda²⁶

¹W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Trenach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

²piórko — pióro (potoczny wariant tego wyrazu, a nie zdrobnienie). [przypis redakcyjny]

³zabawić (daw.) — zatrudnić (się), strawić na czymś czas. [przypis redakcyjny]

⁴kwoli temu (starop.) — z powodu tego, dla tego; *temu wieku*: chodzi tu o dzieci. [przypis redakcyjny]

⁵lekki* (starop.) — mało ważny, posiadający małą wartość. [przypis redakcyjny]

⁶rymy* (starop.) — wiersze. [przypis redakcyjny]

⁷stawić — składać, układać. [przypis redakcyjny]

⁸bodajżebych (starop.) — pochodzi od: *Bóg daj, żebym*, czyli: daj Boże, żebym. [przypis redakcyjny]

⁹nieważne pieśni* — kołysanki; *mamka*: niańka, która karmi niemowlę. [przypis redakcyjny]

¹⁰dziecinka — zdrobnienie od *dziecina* (dziecko); *noworodne*: nowonarodzone (por. współcz. wyraz: noworodek). [przypis redakcyjny]

¹¹spiły* (starop.) — usypiały. [przypis redakcyjny]

¹²wychowawców — wychowanków. [przypis redakcyjny]

¹³tolily (starop.) — tuliły, koily, uspokajały; *lamenty*: płacze. [przypis redakcyjny]

¹⁴fraszka (starop.) — błahostka, drobnostka, drobiazg (zob. w w. 2 „lekkie rymy”, w w. 4 „nieważne pieśni”) [przypis redakcyjny]

¹⁵zbierać — gromadzić (tu chodzi o gromadzenie tekstów, fraszek). [przypis redakcyjny]

¹⁶wprawić w coś — doprowadzić do czegoś, nauczyć czegoś. [przypis redakcyjny]

¹⁷głuchy grób — który nie słyszy i nie słucha płaczu. [przypis redakcyjny]

¹⁸srogi (starop.) — przykry, ciężki, okrutny (stąd *srogość*: okrucieństwo). [przypis redakcyjny]

¹⁹ciężki* (starop.) — tu w znaczeniu: srog. [przypis redakcyjny]

²⁰Prozerpina — władczyni śmierci w mit. rzym. (odpowiadająca Persefonie w mit. gr.), żona Plutona (Hadesa), boga podziemia, była często w poezji antycznej i renesansowej uosobieniem śmierci. [przypis redakcyjny]

²¹użyć w obojgu jednakiej wolności — mieć w obu rzeczach jednakowo wolny wybór; *w obojgu*: tj. i w pisaniu kołysanek (zob. w. 4) i w pisaniu płaczów (zob. w. 9). [przypis redakcyjny]

²²owom ominął — owo (jedno) ominałem. [przypis redakcyjny]

²³dordzałość (starop.) — dojrzałość. [przypis redakcyjny]

²⁴dowcip* (starop.) — rozum, inteligencja, talent, błyskotliwość. [przypis redakcyjny]

²⁵rany* (starop.) — wczesny, przedwczesny, niedojrzały (por. rano, wcześniej rano); *coś ranego w dordzałości*: coś przedwczesnego („niewczesnego”) w czasie dojrzałości. [przypis redakcyjny]

²⁶przygoda* (starop.) — złe zdarzenie, nieszczęście, nieszczęśliwy wypadek. [przypis redakcyjny]

Gwałtem wbiła²⁷ i moja nienagrodna szkoda²⁸.
 Ani mi teraz łącno²⁹ dowiadać się o tym³⁰,
 Jaka mię z płaczu³¹ mego czeka cześć na potym³².
 Nie chciałem żywym śpiewać, dziś umarłym muszę,
 A cudzej³³ śmierci płacząc, sam swe kości suszę³⁴.
 Próżno to³⁵; jakie szczęście³⁶ ludzi naszladuje³⁷,
 Tak w nas albo dobrą myśl³⁸, albo złą sprawuje.
 O prawo krzywdy pełne! O znikomych cieni³⁹
 Sroga, nieubłagana, nieużyta⁴⁰ ksieni⁴¹!
 Tak li moja Orszula, jeszcze żyć na świecie
 Nie umiawszy, musiała w ranym umrzeć lecie⁴²?
 I nie napatrzawszy się jasności słonecznej,
 Poszła nieboga widzieć krajów nocy wiecznej⁴³.
 A bodaj ani była świata oglądała,
 Co bowiem więcej, jedno ród⁴⁴ a śmierć poznała.
 A miasto⁴⁵ pociech, które winna z czasem⁴⁶ była
 Rodzicom swym, w ciężkim je⁴⁷ smutku zostawiła.

²⁷*gwałtem wbiła* — powaliła, ugodziła, gwałtownie doprowadziła do czegoś. [przypis redakcyjny]

²⁸*nienagrodny* (starop.) — taki, który nie może być nagrodzony, wynagrodzony, naprawiony. [przypis redakcyjny]

²⁹*łącno* (starop.) — łatwo. [przypis redakcyjny]

³⁰*dowiadać się o tym* (starop.) — dowiadywać się o to, zastanawiać się nad tym. [przypis redakcyjny]

³¹*płacz* — tu: w znaczeniu *planctus* (łac. żal, oplakiwanie), chodzi tu bowiem o same *Treny* jako utwór literacki. [przypis redakcyjny]

³²*cześć na potym* (starop.) — późniejsze uznanie, sława u potomnych. [przypis redakcyjny]

³³*cudzy** (starop.) — nie swój (odcien znaczeniowy nieco inny od współczesnego). [przypis redakcyjny]

³⁴*suszyć kości* (starop.) — zwrot przysłowiowy posiadający genezę biblijną, oznacza tęsknotę („usychanie” z tęsknoty). [przypis redakcyjny]

³⁵*próżno* (starop.) — na próżno (tzn. daremne są przestrogi, które zalecają zachowanie równowagi ducha w żalobie). [przypis redakcyjny]

³⁶*szczęście** (starop.) — los, fortuna. [przypis redakcyjny]

³⁷*naszladować** (starop.) — iść za kimś, iść śladem, tropić. [przypis redakcyjny]

³⁸*dobra myśl** (starop.) — pogoda ducha, pogoda umysłu, dobre usposobienie, dobry nastrój. [przypis redakcyjny]

³⁹*znikome cienie* — cienie znikające, nieuchwytny; dusze zmarłych snujące się w podziemiach opisywanych w opowieściach mitologicznych. [przypis redakcyjny]

⁴⁰*nieużyty* (starop.) — nie dający się uprosić, nieubłagany. [przypis redakcyjny]

⁴¹*ksieni* (starop.) — księżna, przełożona (Prozerpina). [przypis redakcyjny]

⁴²*w ranym lecie* (starop.) — we wczesnym wieku; rany: zob. w. 13; *lato**: rok. [przypis redakcyjny]

⁴³*poszła widzieć krajów* — poszła, aby widzieć (aby zobaczyć, popatrzyć na) kraje; *kraje nocy wiecznej*: kraina śmierci, która jest krainą ciemności (jak noc). [przypis redakcyjny]

⁴⁴*jedno ród** — tylko narodziny. [przypis redakcyjny]

⁴⁵*miasto** (starop.) — zamiast. [przypis redakcyjny]

⁴⁶*z czasem* — po pewnym czasie, w późniejszym wieku. [przypis redakcyjny]

⁴⁷*je* — ich (rodziców). [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/treny-tren-ii>

Tekst opracowany na podstawie: Jan Kochanowski, *Treny*, Drukarnia Łazarzowa, wyd. 2, Kraków, 1583

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.